

Kritički ogled o videoradu umjetnika Damira Nikšića „If I wasn't muslim“

Miran Jusufović

Postmodernizam je nastao kao odgovor na modernizam koji svojom pasijom za objektivnošću i vladavinom razuma određuje općenitosti i zakone logike, nauke, forme i svega što se može jasno definirati u okviru naučne misli i industrijskih dostignuća. Ovaj snažan impuls da se odbaci koncept racionalnosti i objektivnosti imao je odjek u dvadesetom stoljeću kako kroz arhitekturu, filozofiju, muziku i umjetnost, tako i kroz sve aspekte sociološkog i društvenog oblikovanja pojedinca u odnosu na njegovu ulogu i značenje.

Umjesto toga, postmoderna misao stavlja naglasak na oblik subjektivnosti koji je višeslojan, fluidan i aktivan. Subjektivnost, u onom smislu u kojem ga upotrebljavaju postmoderni mislioci, odnosi se na subjektivni doživljaj sopstva koji uključuje djelanje, i to djelanje koje je aktivno i vispreno u odnosu na uspostavljene sisteme vrijednosti, gdje subjektivna misao preuzima kontrolu u odnosu na objektivnu realnost kojoj više ne priznaje tako nadmen stav.

Za postmodernistu subjektivnosti su uvijek u procesu i tako se postmodernizam suprotstavlja privilegiranju prirodnih pozicija i mišljenja. Stvarnost zavisi od kategorija kao što su vrijeme, mjesto, rasa, klasa, rod i seksualnost pa se svaki pokušaj stvaranja transkulturne ideje ili mišljenja smatra jalovim, jer sve univerzalne koncepte treba odbaciti.

Postmodernizam kao i modernizam iz kojeg nastaje intelektualni su pravci koji dominiraju prvom i drugom polovinom dvadesetog stoljeća i imaju zajednička obilježja poput istraživanja jezika, služenja parodijom, ironijom ili dvosmislenošću itd. Pojavom *pop art*¹-a i digitalnih medija, postmoderna u umjetnosti ulazi u novu epohu gdje se forme i ideje modernizma stavljaju na preispitivanje i gdje se upire prst u estetske, intelektualne, sociološke i društvene paradigme.

„If I wasn't Muslim“ je video koji me, prije svega, naveo da razmislim ne samo o art formi koja je omogućila umjetniku da se izrazi, već i o tome kako je videoart vrlo utjecajan medij u emocionalnoj i intelektualnoj komunikaciji jer mu vizualizacija daje ogromnu moć da od sumornog napravi radost, od kišne romantičnu večer, od tame strah ili od ozbiljne političke teme parodiju i jednostavno shvatljivu priču za laku noć. Ovaj vrlo važan način komunikacije i transformativne moći vizualnog djelovanja na opažanje, misli i emocije svoju punu ekspanziju postiže kroz *pop-art movement* nastao sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća.

Jedan ovakav video svoj sadržaj emitira kroz šaljiv prikaz, dok poruka koju krije itekako može postaviti mnoga pitanja na suptilan način i olakšati put onima koji se plaše takvim pitanjima poći ususret. To i jeste uloga umjetnosti i bilo koje forme kojom se umjetnik služi - da preispita istine i kaže svoje jade na sav glas, a u ovom slučaju to prepoznamo i kroz pjesmu.

Ono što je ostavilo snažan utisak na početku ovog videa jeste zapravo istina o tome kako je teško biti musliman u savremenom postmodernističkom svijetu, jer bivanje muslimanom nekako poprima te grandiozne razmjere kao da se ne radi o ljudima već nadljudima kojih se treba plašiti ili s kojima ne treba imati puno posla. Afirmacije stečene putem medija, naročito onih s tzv. Zapada, uglavnom oblikuju koncept muslimana kao nekih ljudi koji ne mogu biti dio svijeta ili društva jer su sami po sebi nespojivi s ostatkom kršćanske mase. Da li je to tako zbog toga što Hollywood diktira standarde ili zato što domaća politička scena opravdava svoje usko pojedinačne interese hraneći se time da ljude uči kako su različiti od svojih susjeda i kako zbog toga treba da se plaše, ili je to zbog toga što geopolitika ipak predstavlja boga u odnosu na sve ove „male“ pojedinačne Gospode, Isusa, Allaha - ne znam, ne mogu da dokučim. Ono što svakako mogu da primijetim jeste da je biti musliman pomalo zastrašujuće, pogotovo kada na aerodromu beskonačno sjediš u migracionoj sobi dok ti lagano odlazi sljedeći let.

Ko je odgovoran za podsticanje razlika u negativnom kontekstu, ko je odgovoran za pobuđivanje mržnje i straha, ko je odgovoran za relativizaciju vrijednosti i morala, ko je odgovoran za masmedijsku manipulaciju, ko je odgovoran za postavljanje standarda i kršenje ljudskih prava, za izazivanje ratova i korištenja ljudi kao topovskog mesa, ko je odgovoran za sukob kultura i jezika i ko je odgovoran da nas uči da bivanje različitim jeste razlog da se upire prstom - ne znam. Ili znam, ali je besmisleno da se o tome priča jer za to služe historičari i oni koji kroje kako jeste i kako će biti. Ipak, dok imamo umjetnost i sve njene forme izražavanja, moći ćemo da kažemo pjesmom, šalom, poemom, knjigom, slikom, fotografijom, videom ili kolažom mišljenje i prkoseći svim tim smicalicama i igrama, probudimo ljubav i zagrlimo život u svim njegovim oblicima, religijama i jezicima. Jer, biti musliman jeste biti čovjek. A čovjek ne zna za granice, već za ljubav koja te granice gasi.

¹ (skr. od engleski: popular art = popularna, pučka umjetnost) je umjetnički stil koji se javio u Velikoj Britaniji i SAD-u 1950-ih, a vrhunac dosegao 1960.